

Hozzászólások

KÖHLER MIHÁLY

Debreceni Agrártudományi Egyetem,
Termelésfejlesztési Intézet, Debrecen

A Vándorgyűlés előadói többek között utaltak a termőföld jobb kihasználására, a talajjavítási technológia sebességének növelésére és a helyben fellelhető javítóanyagok felhasználásának előtérbe helyezésére.

A fentiekkel kapcsolatban a következőkre szeretném felhívni a figyelmet.

Országosan nagy területet von el a termelésből a meglevő állami és üzemi csatornák mellett kitermelt földtömeg, a depónia.

Az elrendezett depóniák legtöbb helyen akadályozzák a belvizek lefolyását a tábláról, és ezáltal kárt okoznak.

A rendezett depóniák felszínére legtöbb esetben a növénytermesztésre nem alkalmas altalaj kerül, emiatt területe kiesik a termelésből.

A humuszos feltalaj kotrás után összekeveredik az altalajjal, ezáltal az értékes termőréteg elpusztul. Ugyanez a sorsa — a Berettyó—Körösvidéken fellelhető — meszes altalajnak. A kotrás és a depóniarendezés jelenlegi eljárása a felsoroltak szerint jelentős termőtalaj, talajjavító anyag pusztulást, talajtermékenység-csökkenést és területkiesést okoz.

A rendelkezésemre bocsátott adatok alapján felmértem a Tiszántúli Vízügyi Igazgatóság területén a csatornák mentén lekötött és felszabadítható területeket, melyek a következőképpen alakulnak:

Az állami és társulati csatornák mellett lekötött és felszabadítható területek, ha

Megnevezés	Előtér	Depónia	Összesen
Lekötött terület	2400	2100	4500
Felszabadítható terület	800	1570	2375

A felszabadítható területeken a depóniákban levő földtömeggel 3275 ha közeli belvizes terület részleges tereprendezése végezhető el a TIVIZIG területén. A felmérés adatai igazolják, hogy érdemes lenne felhasználni a megépült csatornák mellett levő depóniákat és területüket a termelés céljára felszabadítani.

A későbbiek során építendő csatornáknál helyes lenne a kotrást úgy végezni, hogy a humuszos feltalaj és a meszes altalaj külön kerüljön deponálásra. A csatornákból így kikerült depónia nem rendezésre, hanem elszállításra és felhasználásra kerülne a gátoláshoz szükséges földmennyiség kivételével.

Országosan 1967 óta a talajjavítás területe lecsökkent és ezen belül teljesen háttérbe szorult a helyi javítóanyagok felhasználása. Teljes mértékben egyetértek azzal, hogy a helyi javítóanyagok felhasználásához a jelenleginél gyorsabb és hatékonyabb technológiára van szükség.

Intézetünk részéről a talajjavítási szaktanácsadás keretében a Báránd „Új Élet” Mg. Tsz.-ben a meszes altalajterítés (digózás) gyorsítására több technológiai változatot dolgoztam ki. Ezekből 1979-ben az üzemmell közösen alakítottunk ki egy gyors, nagy távolságra történő javítóanyag-szállításra is alkalmas eljárást. Alkalmazására kísérleti céllal 11 hektáron, az elmúlt évben

került sor. Depóniából nyert meszes márga felhasználásával, közepes és nagy dózisu javítóanyagot igénylő szolonycses réti talajon végeztük el a digózást.

A meszes altalaj szállítását a billenőszekrényes tehergépkocsikkal, a terítést tolólappal és a tsz-ben gyártott kétvázassal simítóval végeztük. Az eljárás nagy előnye, hogy egy tolólapon kívül nincs szükség más meliorációs munkagépek és nehéz láncfalas erőgépek beszerzésére.

Az eddig elvégzett munka értékelése során megállapítást nyert, hogy az általunk kidolgozott és kipróbált digózási technológia az előző, szkréperes eljárással szemben beruházás- és költségtakarékos módszernek tekinthető.

Jelenleg a termelőszövetkezetben újításként elfogadásra került, és a továbbiakban ezzel az eljárással kívánja a gazdaság az ott folyó komplex melioráció keretében a közepes- és nagyadagú talajjavítást elvégezni. A táblák kisadagú javítást igénylő területén továbbra is meszeztést végzünk.

Az új eljárás a helyben kitermelt meszes altalaj saját kivitelezésben történő felhasználását is lehetővé teszi.

Ismertetésére a DATE „Tessedik Sámuel” Tiszántúli Mezőgazdasági Tudományos Napok kiadványában — Szarvas, 1980. — a 66. oldalon került sor.

DÖMSÖDI JÁNOS

Építésügyi Minőségellenőrző
Intézet, Budapest

A talajerőgazdálkodás, talajjavítás és a rendelkezésre álló javítóanyagok (potenciális készletek) kapcsolata, valamint fejlesztési kérdéseihez kívánok hozzászólni.

A mezőgazdasági (élelmiszer-) termelés fejlesztési lehetőségei — amelyek a plenáris ülés és a szekcióülések előadásai útján körvonalazódnak — lényegében két nagy kérdéscsoporttal:

— a „jó” kategóriába tartozó talajok állagának (főként a humusz és szénsavas mésztartalom) megőrzésével,

— és a kis használati értékű (a mezőgazdasági területek közel fele részét kitevő) talajok javításával, kapcsolatosak.

Ezekben a kérdéscsoportokban — a fejlesztés lehetőségeiben — azonban alapvető szerepe van a talajerőgazdálkodási és talajjavítási szakágazat számára egyaránt fontos tőzeg, lápföld és lápi mész nyersanyagoknak is.

Mind a két szakágazat egyre nagyobb mértékben az említett nyersanyagok (lelőhelyek) igénybevételére van utalva, azonban hiányzik az igénybevételhez szükséges koordinálási és műszaki fejlesztési feladatokat ellátó apparátus, különösen a talajjavítási ágazatban. A lelőhelyek a MÉM-hez tartozó gazdaságok (tsz-ek) üzemi területét képezik. A gazdaságok sok esetben lehetetlen akadályokat, követeléseket gördítenek a tradicionális múlttal rendelkező termelők elé, vagy kellő gyakorlat nélkül, maguk nyitják meg a lelőhelyeket. A koordinálatlan területfelhasználás (túlzott kiszáritás, erdősítés) miatt igen sok tőzeg tönkre megy.

Mind a két szakágazat a mezőgazdasági termelés érdekeit szolgálja, azonban hiányzik a mezőgazdasági termelés irányításával összefüggő koordináció.

A fejlesztésben alapvető kérdést (és gondot) jelent a tőzeg-, lápföld-vagyon védelme. A még meglevő készleteink olyan „szerves energia alap-

anyag"-ot képeznek, amelynek gazdasági értéke (bár most már egyre többet „beszélünk” erről) ma még szinte felmérhetetlen. A tőzegek szerves-energia-alapanyag szerepét jól példázza az egész világon kibontakozó, mezőgazdasági, kertészeti célú tőzeg export-import forgalom. Különösen a félsvatagi, ill. a humuszszegény talajokkal rendelkező országok igényelnek nagy mennyiségben tőzeget.

A hazai helyzet — a talajjavítás, talajerő-gazdálkodás — megítélése szempontjából is világosan kell látni, hogy a közel egy millió ha humuszszegény (homok- és földes kopár) talajok feljavításában — gazdasági lehetőségeink kiaknázásában — a tőzeg, lápföld és lápi mészvagyonnak alapvető, meghatározó szerepe van. Ez a vagyon önmagában is komoly népgazdasági értéket jelent (a jelenlegi minimális eladási árak alapján csak a tőzeg, lápföld értéke 28 milliárd Ft). A közel egy millió ha terület javításához legalább 80 millió m³ tőzeg, lápföld javítóanyag szükséges. Nyilvánvaló az is, hogy a talajjavítást nem egyszerre, hanem fokozatosan — a mezőgazdasági termelés növelésével összhangban — évtizedek alatt lehet (kell) megoldani. Ezek a nyersanyagok azonban a világ összes nyersanyagai közül a legsajátosabbak abból a szempontból, hogy a legjobban pusztulnak, megsemmisülnek, ha a védelméről nem gondoskodnak. Még súlyosabbá teszi a helyzetünket az, hogy Magyarországon világviszonylatban is a legnagyobb mérvű a készletek pusztulása (a korábbi készleteknek ma már csak kb. egyharmada van meg és kb. a kitermelthez hasonló mennyiség pusztul el évente).

A vázolt, évtizedekig tartó talajjavítási feladatok megvalósításáig tehát a javítóanyagok jó része felhasználás nélkül veszendőbe megy. A javításhoz szükséges mintegy 80 millió m³ javítóanyag a „műrevaló” készleteknek közel fele részét képezi. A talajjavítási feladatok mellett azonban a „jó” kategóriába sorolható talajok állagának megőrzése is egyre nagyobb követelményt, ill. feladatot jelent. A szóbanforgó nyersanyagoknak tehát az egyéb mezőgazdasági felhasználási területek (pl. különböző tőzegek kevertrágyák, komposztok, kertészeti földkeverékek előállítására) nyersanyagigényeit is — távolatlag is — biztosítani kellene.

A talajerő-gazdálkodással, talajjavítással és ezzel összefüggésben a lápi eredetű nyersanyagok hasznosításával kapcsolatos korábbi helyzetet sokan a mezőgazdasági termelés részéről mutatkozó „érdektelenségnek” tulajdonították. Ma már — ha volt is ilyen — ezen túl vagyunk, ill. túl kell lennünk. A dolgok lényege most már sokkal inkább az eddigi helyzet megfelelő áttekintésében, értékelésében, a szükséges szervezeti és operatív feladatok megtételében rejlik.

Mindezek nélkül nincs reális lehetőség pl. arra sem, hogy az egyes szakágazatok számára egyaránt fontos nyersanyagokat legalább 50–100 évre átmentessük! Nincs meg a reális lehetősége annak sem, hogy a talajerőgazdálkodás, talajjavítás feladatait komplexen (a tájak és talajok természeti egyensúlyának irányításával összhangban) végezzük! A tőzegek, lápföldek az ország különböző helyein találhatók. A lápföldek tágabb környezetében — így csaknem az ország teljes területén — óriási homok-, savanyú, kopár stb. területeket lehet, ill. kell a lápokban rejlő (tőzeg, lápföld, lápi mészs) nyersanyagokkal megjavítani. Lehetőség van a kertészeti termelés fejlesztésére (komposztok, földkeverékek előállítására), vagy az állattartó telepek folyékony hulladékai felhasználásával a nagyobb tömegű tőzegek szerves trágyák előállítására. A kitermelt területek helyén — a tájházartási követelményekkel összhangban —

újából vízfelületeket (is) lehet létesíteni (víztározás, öntözés, haltenyésztés, nádtermelés, helyenként a lúp újraképződési feltételeinek átmentése stb.).

PRETTENHOFFER professzor úr előadásában a helyben fellelhető „kotu”-val és agyagásványokat tartalmazó javítóanyaggal homoktalajon végzett kísérleteiről számolt be. A kotuval javított területen az eredmények — a vizsgálat szerint — nem voltak egészen megfelelőek. A homoktalajok esetében — várhatóan — nagyobb mértékben kibontakozó meliorációs munkákkal kapcsolatosan a kutatás komplexitására hívnám fel a figyelmet. A szóban levő lápi eredetű javítóanyagoknak igen sokféle (mintegy 50–60) típusa és változata van, többek között olyanok is, amelyek nem oxidálódtak (kotusodtak) és különböző kőzetlisztes szennyeződést (pl. agyagásványokat) is tartalmaznak.

Célszerű tehát ezekkel és a lápföldekkel is — szélesebb skálában — kísérleteket végezni (mivel az elégett, oxidálódott kotu önmagában erre a célra már kevésbé alkalmas).

A helyben fellelhető — lápos réti talajból, ill. hasonló területről származó — „nyersanyagok” kitermelése hatáságilag — a bányatörvény szerint — nem teljesen rendezett (ez a körülmény is óvatosságra figyelmeztet).

ZENTAY TIBOR

Magyar Állami Földtani Intézet,
Délalföldi Területi Földtani Szolgálat, Szeged

DÖMSÖDI JÁNOS kolléga hozzászólásához kapcsolódva, szeretném elmondani, hogy a talajjavító nyersanyagkutatás a Bányatörvénynek, valamint az azt kiegészítő rendeleteknek megfelelően történik. A Földtani hatóság a földtani kutatásokat csak a MÉM Növényvédelmi és Agrokémiai Főosztályának egyetértésével hagyja jóvá. Bizonyos nyersanyagok felhasználása most még csak kísérleti stádiumban van. Amennyiben ásványi nyersanyagnak minősülnek és tömeges kitermelésük megkezdődik, a vonatkozó törvények és rendelkezések természetesen ezekre is érvényesek lesznek.

PRETTENHOFFER IMRE

Debreczeni Agrártudományi Egyetem
Kutató Intézete, Karcag

DÖMSÖDI JÁNOS hozzászólásában kérdezte, hogy miért alkalmaztam az összehasonlító homokjavítási kísérleteimben kotut vagy lápföldet, amely gyorsabban elbomlik és nem tőzeget. Válaszom: Mivel a gyakorlati javításnál kotut használnak, ezzel kívántam összehasonlítani. — Egyébként véleményem szerint a kotu, illetve a tőzegbányáknál a szerves anyag alatti szervesetlen leiszapolható részben gazdag réteget is fel kellene használni, még ha sok benne a mésziszap is, helybeni javításra. A homok javítóanyag kutatásnál ezért e bányahelyeknél a fúrásokat mindig homokig mélyítjük. Ezen fenékrétegek homokjavításra történő felhasználhatóságának megállapítására homokjavítási kísérleteim indulnak és a gazdaságok ezeket szívesen vállalják. Úgy gondolom, az így keletkező mélyebben kitermelt bányahelyek halastóként is jobban lesznek hasznosíthatók.

KÖHLER MIHÁLY javaslatát, a csatorna deponiáknak gazdaságok által házilag történő felhasználására vonatkozóan a közelben előforduló szikes foltok javítására, nagyon helyesnek tartom. Természetesen talajvizsgálatok alapján. Minden lehetőséget fel kell használnunk szikeseink megjavítására. Egyébként parasztságunk a múltban is élt ezen lehetőséggel. Az nem akadály, hogy a deponiában a humuszos réteg is benne van, legfeljebb csökkenteni kissé az anyag szénsavas-mész tartalmát. — Itt megjegyzem, hogy ily módon, vagyis ha csak a szikfoltokat javítjuk meg, nem teljes a munka. Ugyanis a mesztelen szikések mindig a meszeztést igénylő réti-mezősségi vagy réti talajok között fordulnak elő. Ezeket a nagyüzemi javításnál szintén javítják, természetesen kisebb adaggal. Ezért az ily módon végzett javításnál előbb-utóbb az egész területet, a foltokon kívüli területet is, meszezéssel meg kell javítani.

Ami nyugdíjba menetelem óta végzett kutatómunkámat illeti, ami még az 1969-ben megjelent könyvemben nem jelent meg, amennyiben erre megbízást kapok, készséggel megírom. Ezen idő alatt az Akadémiai Kiadónál megjelent „Hazai szikések javításai” c. könyvemmel kívül 94 tudományos és gyakorlati irányú közleményem jelent meg. — Ami a helyben felhasználható homok javítóanyagokkal kapcsolatos kutató munkámat illeti, azokat 1979-ig bezárólag a Szegedi Akadémiai Bizottsághoz benyújtott pályamunkámban összefoglaltam. Ebben az immár 8 éve folyamatban levő javítóanyag térképezés és az eddigi homokjavítási kísérleteim eredményei is benne foglaltatnak.

BERECZ FERENC

„Lenin” Mg. Tsz, Szanda

Ha a termelő ágazatokat vizsgáljuk, a mezőgazdaság az a rész, ahol külső tényezők, a természet szeszélyei a legtöbb kárt okozhatják. Emiatt fel kell készülni arra, hogy a termelés folyamatában a fontosabb meghatározókat célszerűen és hatékonyan tudjuk használni.

A különböző — természetes — termést meghatározó tényezők között nagy szerepe van a víznek. Problémát okozhat abban az esetben is, ha sok a csapadék, vagy a talajban elfoglalt helye állandó. A talaj vízforgalmának fontosságát a tanácskozáson többen érintették. Nógrád megyében a vízgazdálkodás kérdése igen sok gondot okoz. Elsősorban a nagyobb lejtésű, másodsorban pedig a mélyfekvésű területek vízforgalma okozza a gondot.

A mezőgazdasági üzemeknek a következő időszakban sokkal nagyobb gondot kell fordítani a talajok (földterületek) maximális kihasználására. A termővé tételnek vagy a nagyobb hozam elérésének egyetlen kiútja lehet a melioráció. Ezzel kapcsolatosan a tanácskozáson több hasznos javaslat hangzott el.

Alaptevékenységünk fokozására, illetve annak érdekében folyamatos meliorációt kell végezni. Ez a tevékenység szoros kapcsolatban van az állattenyésztéssel és az erdő-, fagazdálkodással is. Ezt igényli a minőségi áruelőállítás, továbbá a korszerű gépesítés.

Termelési szintünk és a nyereség fokozása érdekében első lépésként készítettük el a Komplex meliorációs tervet a VI. ötéves terv időszakára. A terv részletesen tárgyalja az úthálózat, táblásítás, talajjavítás, vízrendezés fontosabb lépéseit és végrehajtását.

A tervekben előkészített komplex melioráció nagyobb beruházást igényel, ezt a termelősövetkezetünk csak állami támogatással valósíthatja meg. Az összes beruházási költség a tervek szerint 25 000 m/Ft.

Az ökonómiai vizsgálatok során megállapítható, hogy a beruházás elvégzésével úgy a növénytermesztés, mint az alaptervékenység eredménye javulni fog. A tervek szerint a növénytermesztés hozamának meg kell kétszereződnie.

Miből ered a növekedés?

— A meglevő szántóterületek nagyobb része meszezésre és mélylazításra javasolt, a munkák végrehajtásával nőnek a termés hozamok.

— A területen, illetve táblák között régi „mélyutak” találhatók, amit be kell munkálni, felszíni rendezést kell végezni.

— A gyűjtőutak kiépítése — mert a korszerű nagygépek ezt igénylik.

— A mélyfekvésű földek vízrendezése, drénezése.

Itt szerepel továbbá, kisebb költséggel a gyeperdőtelepítés is, ami szintén hozzájárul a hatékonyabb, eredményesebb gazdálkodás színvonalához. A tervben szereplő meliorációs beavatkozásokkal egy racionálisabb hasznosításhoz jutunk.

A számítások alapján a megtérülési idő — népgazdasági szinten — 4,7 év, vagyis 5 év, üzemi szinten pedig 1 év.

A bemutatott adatok alapján úgy véljük, hogy a melioráció igen fontos feladata az üzemünknek. A munkálatok végzésére nagyobb részt felkészültünk, saját eszközökkel képesek vagyunk ezt kivitelezni. Gépesítésünk 80%-a vállalni képes ezeket a feladatokat, ezenkívül biztosítottak a személyi feltételek.

Nagy gondot kívánunk fordítani az optimális minőségi munkák végzésére és befejezésére. Ezzel kapcsolatban már pozitív, de sajnos negatív tapasztalataink is vannak.

A hatékonyságon túlmenően lényeges dolognak tartjuk a természeti adottságainkból adódó esztétikumot, mivel a szandai vár környékét az ország más vidékeiről is látogatják. A jól megalapozott meliorációs döntésnek nemcsak gazdasági, hanem esztétikai, természetvédelmi előnyei is vannak.

A vándorgyűlésen a gyakorlati „gazdáknak” felvillantották azokat a lehetőségeket, amelyek az adott területre adaptálhatók. Kutatók és különböző tudományos szakemberek adtak hangot véleményüknek és tettek javaslatokat, nagyon hasznos tapasztalatokat adtak a külföldi vendégek.

Külön élmény volt a nagybajomi talajszelvény megtekintése a talajvizsgálati adatokkal reprezentálva. Külön támpontot adott a humusz %, a műtrágya-felhasználás és a termés mennyisége az említett tábláról. Bizonyos összehasonlításra vált lehetőség a saját gazdasági területek és a bemutatott terület között, pl.: a műtrágya hasznosulásával.

Hasonló tanulságokat lehetett levonni a böhöneyi vízrendezésről, ahol a szívócső lefektetés — a fileburkolaton túlmenően — a lézeres irányítás mellett nagy élmény volt.

Itt állapítottuk meg azt is, hogy ez a módszer kiváló, mivel látható volt a szívók üzemeltetése is.

Az a véleményem, hogy a tanácskozás, a bemutatók a gyakorlatban dolgozó szakembereknek sok hasznos tapasztalatot adott át, ezen túlmenően gyorsabb és határozottabb döntésben is segített.